

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שבה
ערש"ק פרשת דברים ה'תשע"א

זכותם של ישראל המרומזת בגנותם

גדר מצות מורא מקדש לשיטת הרמב"ם

שלושת הכלים לתפיסת דבר שכל

בני גד וראובן כצבא בפ"ע או בכלל ישראל

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת דברים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שכח), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

כבר נודעה בשערים, ספר "הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושי וביאוריו של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם.

ומרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים – בהם חרב הבית – הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הם כבנין הבית ברוחניות.

וכמאמר המדרש (תנחומא צו, יד): "אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות? הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם. א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתוניו בגולה יהא בנין ביתי בטל?! – והיינו שע"י לימוד הלכות בנין הבית ה"ז פועל שאין "בנין ביתי בטל" (וראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו".

אשר לכן, הבאנו בקובץ זה ענין אחד מתוך ספר הנ"ל, והוא פלפול בשיטת הרמב"ם בגדר מורא מקדש.

ובימים אלו המסוגלים לגאולה, כמבואר בסה"ק, נישא כפינו אל שמים ונתחנן "בנה ביתך כבתחילה וכוונן מקדשך על מכונו" ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" אכ"ר.

בברכת התורה

מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת ישראל אפרים מנשה שי'
והרה"ח הרה"ת יוסף משה שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

צוות העריכה וההגהה:
[עי"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב יוסף גליצנשטיין,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
ת.ד. 2033
1469 President st.
Brooklyn, NY 11213
60840
כפר חב"ד
טלפון: 03-738-3734
oh@chasidus.net
718-534-8673
הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

בראש הגייסות או בראש המלחמה

ביאור החילוקים בלשון הכתוב ובפירוש רש"י בסיפור בני גד ובני ראובן כפי שהוא בפר' מטות וכפי שהוא בפרשתנו; השינוי שארע בזמן שבינתיים שהביא לשינוי במערך המלחמה. (ע"פ לקוטי שיחות חלק ט עמ' 1 ואילך)

ח. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה.....

"מפי עצמו אמרו"

המעלות המיוחדות דמשנה-תורה, והשבתות דבין המצרים ירידה לכאורה בתורה מדור לדור – ובפנימיות היא עליה / העיקר הוא העסק בענייני העולם ע"פ התורה / שבת למעלה מגלות וחורבן / חטא עץ הדעת לא השפיע על שבת בראשית / "מה שאומרים הקדושי עליונים שבתות שבין המצרים גבוהים עד למאד כו" (ע"פ לקו"ש ח"ד ע' 1087 ואילך)

יד. פנינים.....

דרוש ואגדה

טו. חידושי סוגיות.....

גדר מורא מקדש לשיטת הרמב"ם

יביא דברי הרמב"ם דחייב מורא המקדש הוא מן המקום, וליכא למימר דנתכווין לשלול המשתחוה לאלקות או לחדש דין מורא בזה"ז / יקשה בכמה שינויים ששינה מן הש"ס ובמה שסידר הלכותיו בדרך פליאה / יסיק דבזה חידש לנו הרמב"ם בגדר מורא שהוא חיוב שבמעשה ולא דבר המסור ללב.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לז עמ' 55 ואילך)

כ. תורת חיים.....

מצוה דהוי זהיר בה טפי

מכתבי קודש אודות הענין שכל אחד יש לו מצוה וענין מיוחד אשר עליו להיות בו זהיר טפי, וענין זה הוא ענין העיקרי בעבודתו את השי"ת, ועי"ז מקבל הוא את כל ההשפעות מלמעלה

כד. דרכי החסידות.....

שיחת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ מליובאוויטש נ"ע אודות מעלת ההתבודדות וההתנתקות מעניני העולם, המסייע להבנת ותפיסת השכלבלתי מוגבל, כי גם החלש נהפך לגבור שבגבורים.

מקרא אני דורש

בראש הגייסות או בראש המלחמה

ביאור החילוקים בלשון הכתוב ובפירושו רש"י בסיפור בני גד ובני ראובן כפי שהוא בפר' מטות וכפי שהוא בפרשתנו; השינוי שארע בזמן שבינתיים שהביא לשינוי במערך המלחמה.

א. בסוף פרשתנו (ג, יח) מסופר אודות דברי משה לבני גד ובני ראובן: "ואצו אתכם בעת ההיא לאמר, ה' אלקיכם נתן לכם את הארץ הזאת לרשתה, חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל". והעתיק רש"י התיבות "לפני אחיכם", ומפרש: "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר 'וטרף זרוע אף קדקד'".

ולכאורה צריך ביאור:

הנה בפרשת מטות (לב, יז) מסופר על דברי בני גד ובני ראובן: "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", ושם מפרש רש"י: "בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו". הרי שרש"י כבר פירש מדוע ילכו בני גד ובני ראובן בראש המחנה, מתוך גבורתם המיוחדת; ואם כן, למה הוא צריך לחזור ולפרש זאת כאן בתורת חידוש?

ב. אמנם כד דייקת, הרי יש כמה הבדלים בין דברי רש"י כאן לדברי רש"י בפרשת מטות, ולכן באמת חוזר רש"י (לכאורה) על אותו הענין, מכיון שיש שינויים וחידושים כאן.

אחד ההבדלים הבולטים הוא:

בפרשת מטות רש"י כותב שבני גד ובני ראובן היו "בראשי גייסות". כלומר, שלא הי' צבא וגייס נפרד של בני גד ובני ראובן, אלא שבתוך הגייסות של בני ישראל היו בני גד ובני ראובן בראש החיל;

אולם כאן כותב רש"י "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה" – שמשמעו, שכל החיל שהלך בראש הי' מבני גד ובני ראובן בתור פלוגה בפני עצמה. [וכמפורש ביהושע (ו, ט-יג), שאכן כך היה: "והחלוץ הולך לפני הכהנים... והחלוץ הולך לפניהם"].

מהיכן באמת למד רש"י לשנות בתוך פירושו בין שני הפסוקים? – רש"י למד זאת מתוך השינוי שבלשון הכתוב:

בפרשת מטות נאמר "וואנחנו נחליץ חושים) לפני בני ישראל", ואילו כאן נאמר "חלוצים תעברו) לפני אחיכם (בני ישראל)". ומעתה:

בפרשת מטות, כאשר נאמר "לפני בני ישראל" – כיון שגם בני גד ובני ראובן בעצמם הם חלק מכלל "בני ישראל", הרי שהפירוש "לפני בני ישראל" אינו שהם ילכו קודם להם ובנפרד מהם, אלא שבתוך "בני ישראל" גופא הם יהיו ה"ראש" והפנים [כמו פנים של אדם שאינם נפרדים מגופו אלא שבתוך הגוף עצמו הם החלק שנמצא בפנים]. ולכן מפרש שם רש"י: "בראשי גייסות", שבני גד ובני ראובן יהיו בראש הגייס הכללי של ישראל.

אולם כאן נאמר "לפני אחיכם", וכיון שבני גד ובני ראובן עצמם אינם חלק מ"אחיכם" שהם יתר השבטים, הרי מוכרחים ללמוד שאין הכוונה שבתוך בני ישראל גופא יהיו בני גד ובני ראובן הראש וה"פנים", אלא שהם ילכו "לפני אחיכם" – במשמעות של "קודם" ל"אחיכם", מעבר להם. ולכן כאן מפרש רש"י: "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה" – בתור פלוגה בפני עצמה.

ג. ומעתה יתבאר עוד הבדל בין לשון רש"י בפרשת מטות ללשון רש"י כאן. כאן כותב רש"י שגבורתם של בני גד ובני ראובן היתה הטעם לכך שהם הלכו בראש: "לפי שגבורים היו"; אולם בפרשת מטות רש"י נוקט בלשון אחרת: "מתוך שגבורים היו".

והביאור בזה:

בפרשת מטות מסופר שבני גד ובני ראובן באו למשה וביקשו לנחול בעבר הירדן המזרחי, ואמרו לו: "אל תעבירנו את הירדן". ואז הוכיחם משה על כך, ואמר להם "האחיכם ילכו למלחמה ואתם תשבו פה", ועל כך השיבו בני גד ובני ראובן שאדרבה – לא רק שהם ילכו למלחמה ביחד עם כל ישראל, אלא שהם יחלצו חושים "לפני בני ישראל".

לקראת שבת

ולכן, שם רש"י אינו כותב שהטעם שהם הולכים "לפני בני ישראל" הוא "לפי שגבורים היו" – שזהו הטעם להליכתם זו – כי הטעם הוא שהם רצו לשלול את הטענה של "למה תניאון את לב בני ישראל", ואין צורך בטעם אחר; אלא שבכל זאת כותב רש"י "מתוך שגבורים היו" – וכונתו בזה: אם הם לא היו גבורים, הרי לא הי' מקום לשים אותם בראש החיל, שהרי דבר כזה (לשים אנשים חלשים בראש החיל) מזיק הוא למלחמה. אולם כיון שהם היו גבורים, לכן היתה אפשרות לקבל את דבריהם ולא היתה מניעה לכך.

אולם כאשר מגיעים לפסוק כאן, ורואים שמשה לא הסתפק בכך שבני גד ובני ראובן יהיו "בראשי גייסות" אלא צוה שיעמידו מהם פלוגה מיוחדת ונפרדת שתלך בראש ("לפני אחיכם"), נשאלת השאלה: למה לא מספיק שהם אכן ילכו "בראשי גייסות" ("לפני בני ישראל")?
 על כך משיב רש"י – "לפי שהיו גבורים":

זה שבני גד ובני ראובן היו צריכים ללכת בראש אינו רק כדי לעקור מן השורש את הטענה נגדם, אלא גם שבשביל נצחון המלחמה גופא נדרש שהראשונים יהיו הגבורים. ולמטרה זו של נצחון המלחמה, יש צורך בזה שתהי' פלוגה מיוחדת בראש, רק מהגבורים בפני עצמם.

ד. והטעם על זה גופא, שדוקא כאן בפרשת דברים נתחדש דבר זה שזקוקים לגבורת בני גד ובני ראובן בשביל נצחון המלחמה, יש לבאר:

לעיל כתב רש"י (פינחס כו, יב): "כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדומה שהותר לי נדרי", ונמצא, שכשהנחיל את עבר הירדן לבני גד ובני ראובן חשב משה שהותר הנדר והוא יכול להיכנס לארץ ישראל, ותפילתו שעלי' נענה שלא ייכנס לארץ (ולא הותר הנדר) היתה רק לאחר מעשה בני גד ובני ראובן.

ואם כן, בזמן סיפור דבני גד ובני ראובן (בפרשת מטות) עדיין חשב משה שיוכל להיכנס לארץ, והרי אם משה הי' מכניס את ישראל לארץ הי' כיבוש ארץ ישראל למעלה מדרך הטבע לגמרי (כמו כל המלחמות שהיו ע"י משה, כמסופר בחומש ובמפרשיו), ואין צורך בגבורתם של בני גד ובני ראובן לנצחון המלחמה. [וכדי לעקור מן השורש את הטענה "למה תניאון" וכו' – מספיק שיהיו "בראשי גייסות", ואין צורך לעשות מהם פלוגת גבורים בפני עצמה].

מה שאין כן כאן במשנה תורה, כבר נודע למשה שלא הועילה לו תפילתו ואינו נכנס לארץ, ובמילא הכניסה לארץ (על ידי יהושע) תהי' יותר על פי דרכי הטבע, ולפיכך הוסיף דבר זה שבני גד ובני ראובן ילכו "לפני אחיכם" – בתור פלוגה בפני עצמה של גבורים – בשביל נצחון המלחמה.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

ברכתי היתה רק "ככם" – כיון שהנני בשר ודם, מוגבל במקום וזמן, איני יכול לתת ברכה למצב שאין לו מספר מסויים, אך הקב"ה שאינו מוגבל במקום וזמן "יברך אתכם כאשר דיבר לכם" – שלא יוכלו למנותם.

(ע"פ לקו"ש ח"ט ע"י 71 ואילך)

תרגום התורה לשבעים לשון

הואיל משה באר את התורה הזאת

בשבעים לשון פירשה להם

(א, ה, רש"י)

איתא במס' סופרים (פ"א ה"ז): מעשה בה' זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה יוונית, והי' היום קשה לישראל, כיום שנעשה בו העגל, שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל צורכה.

ולכאו' תמוה, הרי התורה כבר תורגמה ונתפרשה בשבעים לשון ע"י משה רבינו, וא"כ מדוע דימו תרגום התורה ל"יום שנעשה בו העגל"?

וי"ל הביאור בזה, דדייקו רז"ל וכתבו שאותו היום הי' כ"יום שנעשה בו העגל" ולא כתבו כ"חטא העגל" וכיו"ב. כי יום שנעשה בו העגל, לא היה קשה מצ"ע, שהרי אהרן אמר "חג לה' מחר" (תשא לב, ה), כי "בטוח הי' שיבוא משה ויעבדו את המקום" (פרש"י שם), ורק שלפועל ביום שלאח"ז השכימו (תשא לב, ו) וחטאו לפני שבא משה, ונמצא שיום עשיית העגל לא הי' "קשה" מצ"ע, ורק שגרם לחטא העגל לאח"ז.

וכמו"כ תרגום התורה אינו "קשה" מצ"ע, וכמו שמצינו שמה תרגם את התורה, אלא שיכול לגרום לענין שלילי, שיטעו בהבנת התרגום, וכמו שמצינו (מס' סופרים שם) ש"י"ג דברים שינו בה", כדי שלא יטעה תלמי בהבנת התרגום. ונמצא שגם תרגום התורה אינו "קשה" מצ"ע אלא שיכול לבוא מזה ענין שלילי. וק"ל.

(ע"פ לקו"ש חכ"ד עמ' 1 ואילך)

ברכת משה לישראל

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם

אמרו לו: משה אתה נותן קצבה לברכתנו כבר הבטיח הקב"ה את אברהם אשר אם יוכל איש למנות וגו'. אמר להם: זו משלי היא אבל הוא יברך אתכם כאשר דיבר לכם (א, יא. רש"י)

לכאורה טענת בני' תמוהה מאוד:

מנין בני ישראל בזמן ההוא הי' ששים רבוא אנשים מבני עשרים עד ששים, ובצירוף האנשים עד בן כ' ומבן ס' ומעלה והנשים, יעלה מספרם לב' מיליון (לערך). כשביכרם משה "יוסף עליכם ככם אלף פעמים" יוצא שביכרם שיעלה מספרם לב' מיליארד! והרי זה ריבוי מופלג.

ולאידך, לכאורה אין מקום לפרש שהבטחת הקב"ה משמעה כפשוטה שמספר בני ישראל הי' כחול הים ועפר הארץ ממש, שהרי לכדור הארץ יש מדה מסוימת, "שיתא אלפי פרסי הוי עלמא" (פסחים צד, א) ונמצאים בו גם אומות העולם, בע"ח, בתיים, שדות וכיו"ב, וארץ ישראל אף שהיא "ארץ הצבי" (גיטין, א) אבל עדיין היא חלק מכדור הארץ, ונמצא שא"א לכדור הארץ להכיל בני אדם כמספר "עפר הארץ" או "חול הים".

ועל כרחק ברכת הקב"ה שיהיו כ"חול הים" וכו' היתה ב"שם המושאל", וא"כ מהי הטענה על משה רבינו כשביכרם בריבוי מופלג "אלף פעמים", בשעה שגם ברכת הקב"ה אין כוונתה כפשוטה?

וי"ל שטענתם היתה שהבטחת הקב"ה אברהם היתה שזרעו לא ימנה, והיינו שמספרם יהי' רב כ"כ עד שלא יוכלו להגבילו במספר, ואילו לפי ברכת משה יש הגבלה של מספר מסויים, "ככם אלף פעמים".

וע"ז ענה משה:

יינה של תורה

"מפי עצמו אמרו"

המעלות המיוחדות דמשנה-תורה, והשבתות דבין המצרים

ירידה לכאורה בתורה מדור לדור – ובפנימיות היא עליה / העיקר הוא העסק בענייני העולם ע"פ התורה / שבת למעלה מגלות וחורבן / חטא עץ הדעת לא השפיע על שבת בראשית / "מה שאומרים הקדושי עליונים שבתות שבין המצרים גבוהים עד למאד כו"

איתא במסכת מגילה¹ אודות ספר דברים ש"משה מפי עצמו אמרו", וכתבו התוספות²: "וברוח הקודש". והיינו שנשתנה משנה-תורה משאר חומשי-תורה, בזה שהוא נכתב באופן של "מפי עצמו".

דעת לנבון נקל שח"ו וח"ו לומר שמשה כתבו מעצמו ואי"ז מלמעלה כביכול, וכפס"ד הרמב"ם³ ש"האומר שאין התורה מעם ה', אפילו פסוק אחד, אפילו תיבה אחת, אם אמר משה אמרו מפי עצמו – הרי זה כופר בתורה", וכ"ש וק"ו ספר שלם בתורה. ומאידך ישנו חילוק ברור בין משנה-תורה ש"מפי עצמו אמרו" לד' הספרים הראשונים.

והוא ע"פ הידוע אשר ברוח-הקודש יש כו"כ מדריגות. דאודות נבואת משה בכלל נאמר⁴ "ולא קם עוד נביא בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים" דאין בנבואה מעלה גדולה מזו, וכל דבריו ברוה"ק. אלא דשאר כל הספרים אף שגם הם נמסרו ע"י משה – אמנם, משה מסרם בתורת

(1) לא, ב.

(2) ד"ה משה מעצמו אמרו.

(3) הל' תשובה פ"ג ה"ח.

(4) דברים לד, י.

לקראת שבת

יא

שליח⁵. אבל ספר דברים נכתב כאילו נאמר מפיו של משה, וכמאמר "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה"⁶. [משום כך יכול היה משה לומר⁷ "ונתתי מטר גו' ונתתי עשב גו'" – כיון שהשכינה היא שדיברה מגרונו].

ועד"ז הוא גם בחידושי התורה שנתגלו אלינו ע"י התנאים והאמוראים, ותלמידי החכמים שבכל דור ודור – שכל אלו נקראו על-שמו של משה – דעל חידושים אלו נאמר "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתן למשה מסיני"⁸, שחידושים אלו ניתנו למשה מפי הגבורה, וה"ה בגדר דבר ה' ממש⁹. אלא שנתלכשו השגות אלו בחכמתם והבנתם – והם שגילו אותם¹⁰.

עוד זאת בענין הדמיון בין ספר דברים לחידושי ה"תלמיד ותיק": ספר משנה-תורה אין בו רק חידושי דברים, אלא גם חזרה על הספרים הקודמים והוספה בהם, אשר בספר זה נתחדשו כו"כ הלכות שנזכרו כבר בכללות בספרים הקודמים. והיינו, שע"י הלימוד בספר דברים מתוסף גם בהבנת החומשים הקודמים. וכן-הוא גם בחידושי התורה שנתגלו במשך הדורות, שלא זו בלבד שיש בהם חידושים שלא היו באתגליא עד ימיהם, הנה מעלה יתירה בהם אשר על-ידם מתבארים ומתבהרים דברי הקדמונים.

[וכיוצא בזה הוא להיפך, וכמו בתקנות שנתחדשו בכל דור ע"י "אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא"¹¹ – שבהעדר שמירתם נחסר לא רק בגוף התקנות עצמם (שהם גם "דבר ה'") אלא גם בכל דברי התורה הזאת¹²].

5) ורק "אנכי" ולא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום. ועל שאר תרי"א מצוות התורה נאמר "תורה ציוה לנו משה" (תורה בגימ' תרי"א). כמבואר במכות כג, סע"ב ואילך.

6) להעיר מזו"ג רלב, א. שם ז, א. רסה, סע"א. שמו"ר פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג. מכילתא שמות יח, יט.

7) דברים יא יד-טו. וראה לקוטי-תורה לאדמו"ר הזקן בחוקותי ג, א.

8) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב, ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. קה"ר פ"א, ט. פ"ה, ח. שו"ת רד"ך בית ה' חדר ג. תורת העולה ח"ג, פנ"ה. הקדמת הש"ך עה"ת. אור-תורה (להרב המגיד ממעזריטש) ר"פ תולדות. אגרת-הקודש (שבסוף ס' התניא) קונטרס-אחרון ד"ה להבין פרטי ההלכות.

9) ראה בכס"מ הל' תשובה שם שמביא מהגמ' (סנהדרין צט, א) "שאפי' אומר כל התורה מן השמים חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקב"ה אלא משה מפי עצמו זהו כי דבר ה' בזה, ואפילו אמר כל התורה מן השמים חוץ מדקדוק זה, מק"ו זה, מג"ש זו, זהו כי דבר ה' בזה. ומדקאמר הכא "ק"ו" ו"גו"ש" אלמא לא שנה כופר בתורה שבכתב לא שנה כופר בתושבע"פ, בכלל האומר אין תורה מן השמים הוא". והיינו, שהשכינה בהא דכל שמועות דרבנן נאמרו למשה מסיני – היא באותו הגדר ד"אומר כו' לא אמרו משה".

10) ומובן שיש כמה חילוקים באופני ההתלכשות, אך זאת אחת אשר הכל הוא "דבר הוי' ממש".

11) ת"ז תס"ט (קיד, א). וראה ב"ר פנ"ז, ז.

12) וכה הם דברי המכילתא עה"פ (שמות יד, לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו": "אם במשה האמינו, ק"ו בה? – בא זה ללמדך, שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם. כיוצא בדבר אתה אומר "וידבר העם באלקים ובמשה" אם באלקים דברו ק"ו במשה? – אלא זה בא ללמדך שכל מי שמדבר ברועה נאמן, כאילו מדבר במי שאמר והיה העולם".

"ויהי בארבעים שנה וגו' דיבר משה אל בני ישראל"¹³, דמשנה-התורה נאמר בסוף המ' שנה קודם הכניסה לארץ. עפ"ז אפשר לבאר מהותו של ספר דברים, ש"מפי עצמו אמרו": בשעה שהיו בני" במדבר, מוקפים בענני הכבוד, ניזונים מלחם מן השמים וממים מבארה של מרים, היו לבם ומוחם בדרגה גבוהה עד מאוד, והיו "כלי מוכשר" לקבל את דברי התורה כפי שהם בלא התלבשות במשה. ואמנם, כשעמדו להכנס ל"ארץ נושבת" ולעסוק במצוות התלויות בארץ, מלאכות דזריעה וחרישה ושאר המלאכות המנויות במשנה (תנא סידורא דפת נקט) – כאן לא היה ביכולתם לקבל את התורה בעצמם מפי הגבורה (באמצעות משה), והייתה התורה חייבת לבוא בהתלבשות בפיו של משה ("מפי עצמו") ובפיהם של הנביאים והחכמים שאחריו.

ובזו הדרך יורדת התורה מדור לדור ומתלבשת עוד יותר בלבושים מלבושים שונים, דאינו דומה תורתם של ראשונים לתורתם של אחרונים – אף שהכל הוא דבר ה' ותורתו הק', וכולם מרועה אחד ניתנו.

ואמנם, חיסרון זה מעלה יש בו, ובהקדים:

ביאת ישראל לארץ ה"ה בכוונה מכוונת, ומשום כך יצאו ממצרים. והיינו, שעל-אף המעלות המיוחדות של "דור דעה" שהיה במדבר – הנה סוף-כל-סוף העיקר והתכלית היא הכניסה לארץ נושבת והעסק בענייני העולם כפי רצון ה'. (וכיוצא-בזה בירידה שבכל דור לגבי הדור שלפניו). והוא מה דאיתא במדרש¹⁴ שתכלית בריאת העולם היא מכיוון ש"נתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" – שיהיה התחתון והגשמי דירה ומשכן לו ית', שזה מתקיים בעיקר כשנמצאים בארץ נושבת ועוסקים בענייני העולם ע"פ התורה, ומשכינים אלוקות בגשמי; משא"כ כשנמצאים במדבר במעמד-ומצב של למעלה מדרכי הטבע.

וזהו סוד "טובה הארץ מאוד מאוד"¹⁵ – אשר המרגלים טענו שהירידה לארץ ישראל היא בבחי' הליכה למקום סכנה ברוחניות ("ארץ אוכלת יושביה"¹⁶), וע"ז השיבם כלב "טובה הארץ מאוד מאוד", ב' פעמים "מאוד" להורות על הגדלת והפלאת המעלה הנוראה הנקנית דוקא ע"י העסק בעניינים גשמיים כפי רצון ה'.

ואם-כן הוא בנוגע לכללות הכניסה לארץ, בוודאי שכן הוא גם בנוגע לתורתם של הבאים לארץ, שמעלה מיוחדת ישנה בתורה זו ד"מפי עצמו אמרו". דנוסף ע"ז שלא חסר במהות וקדושת תורה זו שום דבר (ח"ו) – עוד זאת מעלה יתירה בתורה זו, שהיא עוסקת בהוראות מעשיות כיצד להתנהג

13 פרשתנו א, ג.

14 תנחומא נשא טז. (וראה שם בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו) ונתבאר בארוכה בתניא פל"ו.

15 במדבר יד, ז.

16 שם יג, לב.

לקראת שבת

יג

בארץ, ובמילא היא מדברת בעניינים חשובים מאוד: איך לעשות דירה לו ית' בתחתונים.

ובאותה הדרך מדור לדור, שככל שהדור נמוך יותר – כך חידושי התורה והגזירות דרבנן דאותו הדור באים ממקור נעלה יותר, באשר עניינם הוא להורות דרך כיצד להתנהג בענייני העולם דאותו הדור (שהוא נחות יותר, ובו ישנה יותר להכוונה העליונה ד"נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים). ודוקא ע"י קיום הוראות וציוויים אלו, דהדורות האחרונים זוכים להתקרב ולבוא לקיום היעוד וההתגלות האלוהית ד"לא יכנף עוד מוריד"17 בביאת המשיח.

ריש ספר דברים נקרא תמיד בשבת שקודם ת"ב. ע"פ המבואר לעיל יובן הקשר והשייכות שבין ספר דברים לימי בין-המצרים:

קבלה בידינו מאבות החסידות שמעלתם של השבתות דשלושת השבועות גבהה מאוד למעלה, ובלשון המאור-ושמש¹⁸: "מה שאומרים הקדושי עליונים שבתות שבין המצרים גבוהים עד למאוד כו". ובטעם הדבר פירש כ"ק אדמו"ר בעל צמח צדק נ"ע, ששבתות אלו הם בבחינת הקדמת רפואה למכה¹⁹.

שונה היא הרפואה הבאה אחר המכה לרפואה הקודמת למכה – דהרפואה הבאה להסיר המכה, כיון שהמכה קדמה לה, וע"י הרפואה רק סרה המכה, והרבה פעמים אף נשאר רושם. ואמנם כשאומרים שהרפואה קדמה למכה, היינו שמלכתחילה אין מכה, דמתגלה שבאמיתית מעולם לא היה מכה, שהרי עוד קודם להתחלתה כבר הייתה הרפואה²⁰!

ענין זה יובן ביותר בהביט אל שורש ומקור הדברים: שורש כל החטאים הוא חטא עץ הדעת²¹, החטא הלזה הביא חושך ו"לילה" לעולם. ועם זאת "ל"ו שעות שימשה אותה האורה", בשבת שלמחרת לא היה שום חושך בעולם – כיון שבשבת אין אפי' רושם לעניינים של חטאים. וכמו שהוא בשבת הראשונה כ"ה בכל השבתות ובכל החטאים, אשר שבת הוא למעלה לגמרי מענין של חטא וחורבן.

וכן הוא גם בהלכה: שבתות בין-המצרים, כולל השבתות דתשעת-הימים, ועד לשבת שחל בו

(17 ישעיה ל, כ. וראה תניא שם.

(18 רמזי ביהמ"צ. וכיו"ב בכו"כ מספרי תלמידי הבעש"ט ותלמידיהם.

(19 רשימות על מגילת איכה ע' 45 (אור-התורה לנ"ך ח"ב ע' א'צז).

(20 וע"ד כל העומד ליפדות כפדוי דמי (ב"ק עז, ב).

(21 ראה שבת קמו, רע"א. זח"א נב, ב. (נתבאר בארוכה בד"ה על כן יאמרו המושלים תרצ"א (ספר המאמרים

קונטרסים – לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע – ח"א)).

לקראת שבת

ת"ב עצמו, אסורים באבילות, ולא זו בלבד אלא שמצוה להתענג²² ולשמוח²³ בהם, כיון שלגביהם אין שום חורבן כלל.

ויתירה מזו: שבתות אלו דבין-המיצרים, שעניינם הוא "רפואה הקודמת למכה" (כנ"ל מדברי הצ"צ), יש בהם מעלה גם לגבי שאר שבתות השנה, דכל שבתות השנה הם למעלה מחורבן סתם, ושבתות אלו לא רק שהם למעלה מחורבן, אלא עוד זאת שהם רפואה ותקנה לחורבן, אשר בהם מתגלה התוכן האמיתי והפנימי דהחורבן והגלות שאינו אלא הכנה לגאולה, וה"ה מעין דלעת"ל ("יום שכולו שבת") – שאז ייאמר²⁴ "אודך ה' כי אנפת ביי" באשר אז יתגלה שורש הגלות ופנימיותו שאך טוב וחסד הוא.

וגם דבר זה מתבטא בהלכה למעשה, וכמעשה רב באמור"ר (כ"ק הרה"ג והרה"ח המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן ז"ל – רבה של יקטרינאסלאוו) ששאלו א' שהיה נוהג ללבוש בשבת נעלי-בית, ואירעו אבל ר"ל, ושאל אם מותר ללבוש נעליים אלו בשבת של האבילות. ובאה התשובה שלא ילבשם כדי לא ליתן מקום לחשש אבילות בשבת. ומכאן שבשבתות אלו הזהירות מעניינים של אבילות היא עוד יותר מבכל השנה כולה!

וזהו הקשר המיוחד בין ספר דברים לימים שקודם ת"ב:

בחיצוניות נראה כי ישנה ירידה כביכול במעלתו של ספר דברים לגבי שאר ספרי התורה – אבל בפנימיות, אדרבה, גדלה מעלתו עד מאוד. וכ"ה גם בימים אלו שבחיצוניות נראים כעניינים של ירידה – אך באמת, (וזאת מתגלה בשבת) עניינם בעליה גדולה למעלה למעלה.

22 שו"ע או"ח סתקנ"ב ס"י, ובמג"א שם.

23 ראה טושו"ע סרמ"ב ונ"כ וש"נ.

24 ישעיה יב, א.

פנינים

דרוש ואגדה

העגל הי' "בשביל רוב זהב שהי' להן".

(ע"פ לקו"ש ח"ד עמ' 1 ואילך)

חיבת המן והכניסה לארץ ישראל

ידעתי כי מקנה רב לכם

(ג. יט')

בתפארת היונתן (מטות לב, א) מקשה: "יש לתת טעם למה דווקא לשני שבטים הללו הי' מקנה רב"? ומתרץ ד"שני השבטים הללו חיבבו את המן ולכן מקנה רב היה להם מאשר הביאו ממצרים משא"כ שאר השבטים דשחטו הבהמות ולא חיבבו את המן לאכלו בכל פעם".

ויש לבאר דהא דחיבת המן גרמה לזה שלא רצו ליכנס לארץ ישראל לא היתה רק מצד זה שעיי"ז הי' להם מקנה רב, אלא הי' בזה גם ענין עמוק יותר.

דהנה כל מאכל גשמי יש לו רק טעם אחד ולכל היותר כמה טעמים, אך במן מצינו (יזמא עה, א) "המן . . מוצאין בו כמה טעמים" ויתירה מזו איתא שם "המן מתהפך לכמה טעמים", שהי' בו טעמים הפכיים, כי המן הי' "לחם מן השמים" (תהלים עח, כד) – לחם רוחני, ולכן לא היו בו הגבלות גשמיות.

ומכיון שהיו מורגלים ב"לחם רוחני", זה גרם להם שלא ירצו ליכנס לארץ ישראל, כי בארץ יצטרכו לעסוק בענינים גשמיים ו"אריצים", כמו לחרוש ולזרוע וכיו"ב. ורצו להשאר בעבר הירדן ולהיות רועי צאן, כי אין בעבודה זו טרדה דומה, ויכולים להיות תמיד דבוקים בהקב"ה.

(ע"פ לקו"ש ח"ט עמ' 14 ואילך)

זכותן של ישראל

אלה הדברים נו' במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב

מנה כאן כל המקומות שהכעיסו כו' סתם את הדברים כו' מפני כבודן של ישראל (א, א ובפרש"י)

יש לפרש ע"ד הרמז, שמפני כבודן של ישראל נרמז בפסוק (ובפירושו רש"י כאן) גם לימוד זכות על זה שהכעיסו לפניו בכל המקומות – שהי' גם פרט מסויים שגרם להם לחטוא:

במדבר – אמירתם מי יתן מותנו גו" (כשלח טז, ג) הי' מפני ששהו "במדבר הגדול והנורא . . וצמאון אשר אין מים" (עקב ח, טו). **בערבה** – החטא שבטים הי' מפני ששהו במקום פריצות – ערבות מואב ש"זו [מואב] שלא היתה צנועה פירסמה" (רש"י ד"ה מואב וירא יט, לו).

מול סוף – זה שהמרו על ים סוף הוא מפני שבדרך הטבע לא הי' דרך לינצל. דמצד אחד היו המצרים ומצד שני המים. פארן – "על מה שעשו במדבר פארן ע"י המרגלים" (רש"י) – חטא בני ישראל הי' רק כי המרגלים הסיתו אותם, ולא מצ"ע.

תופל ולבן – "תפלו על המן שהוא לבן". תלונת בני' על המן הייתה מפני שהמן הי' לבן, ולא בצבע המאכל שטעמו במן, וכדאיתא ביומא (עד, ס"ב ופרש"י) "אינו רואה ואוכל" – "אכילת המן טועם בו כל המינים ואינו רואה בו אלא מן".

חצרות – "במחלקות של קורח" (רש"י) – חטא בני' במחלוקת קרח הי' מפני שהסיתם קרח, ולא מצ"ע. ודי זהב – "הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהי' להם" (רש"י), חטא

גדר מורא מקדש לשיטת הרמב"ם

יביא דברי הרמב"ם דחייב מורא המקדש הוא מן המקום, וליכא למימר דנתכווין לשלול המשתחוה לאלקות או לחדש דין מורא בזה"ז / יקשה בכמה שינויים ששינה מן הש"ס ובמה שסידר הלכותיו בדרך פליאה / יסיק דבזה חידש לנו הרמב"ם בגדר מורא שהוא חיוב שבמעשה ולא דבר המסור ללב.

(כנסמן בכס"מ). תו"כ פרשתנו עה"פ (על הכתוב שם) "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו": נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש.

וצריך ביאור, הא דהביא הרמב"ם פרט זה, דלכאורה ליכא בזה שום נפקותא להלכה מה שהיראה היא "לא מן המקדש". אלא ממי שציוה על יראתו, שהרי הפירוש ד"מורא מקדש" הוא (כהמשך ל' הברייתא, שהובא ברמב"ם כאן בה"ב) ש"לא יכנס אדם בהר הבית במקלו כו".

והנהגה התוס' (יבמות שם, ריש ע"ב ד"ה יכול בפ"י הא"י) פירשו הא דאיתא בגמ' שם "יכול יתיירא

א.

יקשה במה שהביא הרמב"ם דהיראה היא מן המקום, שאין בזה נפקותא, ויבאר שא"א להעמיס פירוש התוס' או הרי"ף כתב הרמב"ם בהל' בית הבחירה רפ"ז: מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו (קדושים יט, ל"ו) ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו.

ומקורו בברייתא דיבמות (יבמות ו, סע"א ואילך

1) פסוק זה נאמר גם בס"פ בהר (כו, ב). ובסמ"ג (עשה קסד) למד שמירת המקדש משם: כתוב בס"פ בהר כו'. אבל דרשת התו"כ על שמירת מקדש היא על הפסוק דפרשתנו (וכן פרש"י עה"פ כאן – לא יכנס כו'). וגם בחינוך (מצוה רנד) מבאר המצוה בפרשתנו. וביראים ס' שכד "דכתיב בפ' קדושים". אבל ביראים השלם ס' תט הביא מפרשת בהר. וראה לקמן הערה 4.

אבל גם ביאור זה דחוק הוא בל' הרמב"ם,⁶ שהרי דין זה כתב הרמב"ם בפירושו להלן בהלכה בפ"ע (ה"ז), "אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהי' נוהג בו בבניינו כו' שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד", וא"כ מובן שהלכה זו אינה בהמשך להלכה א', וכ"כ נתרחה ממנה עד שמקורה מלימוד מיוחד בפ"ע.⁷

ב.

יוסיף להקשות מה ששינה מל' הברייתא

ומלשון עצמו בספר המצוות שלו

גם צלה"ב: בברייתא הנ"ל הלשון "אלא ממי שהזהיר על המקדש", ועד"ז הוא בתו"כ (פרשתנו עה"פ) "ממי שפקד על המקדש"⁸,

6 ולהעיר שבקרבן אהרן לתו"כ שם מפרש להיפך, דהדרש "אין לי אלא בזמן שביהמ"ק קיים" בא בהמשך ללפנ"ז, ד"כיון דאין יראת המקדש אלא ממי שפקדו כיון שחרב והלכה שכיתו ממנה הי' לי לומר שלא נשאר לו מורא ת"ל כו".

7 בפ"י הרי"ף שם האריך למה צריך ב' הלימודים, וכתב בכמה אופנים: א) שהי' אפ"ל "שמא לא הזהיר אלא בזמן שביהמ"ק קיים כמו שהזהיר על הר סיני כל זמן שהיתה שם שכניה כו' ולכך יליף מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם". ב) דמעיקרא דריש להאי קרא "לא מן המקדש אתה ירא כו'", אבל לאחר הדרשה דמה שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם, ליכא למידרש הא דלעיל (לא מהמקדש אתה ירא). ג) דהקישא דאי אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש הוא (לא לענין מורא מקדש בזה"ז כמ"ש לעיל שם (כבפנים), אלא) ללמוד חיוב עשה על המעלה בחוץ כו'.

אבל מלבד הדוחק שבפירושים אלו (ופי' הא' שולל שם בעצמו), מובן שא"א לפרש כ"ז ברמב"ם. ואכ"מ.

8 ובמס' סופרים פ"ג הי"ב "ממי שפקד עליו", ועד"ז

אדם מבית⁹ המקדש" – "גבי אביו לא הוצרך לומר כן דפשיטא שלא ישתחוה לו לשם אלהות אבל גבי המקדש אצטריך משום דהוי דבר שבקדושה", ולפ"ז אפ"ל דזה ש"לא מן המקדש אתה ירא" נוגע להלכה שלא ישתחוה למקדש לשם אלקות (כמ"ש בתוס').

אבל דוחק גדול ליישב כן³ דברי הרמב"ם, דבאם נתכווין לשלול קס"ד להשתחוות למקדש לשם אלקות, הו"ל לכתוב רק "מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו" ותיכף בהמשך לזה "ואיזו היא יראתו לא יכנס כו'", ותו לא, ובזה כבר אין מקום לקס"ד להשתחוות למקדש לשם אלקות.⁴

וברי"ף⁵ ביאר, שהנפקותא מזה היא לענין מורא מקדש לאחר חורבנו, דאם פירוש "מקדשי תיראו" הוא כפשוטו, מורא מהמקדש, הרי הציווי הוא רק בזמן שבית המקדש קיים, אבל בזמן שאין ביהמ"ק קיים ליכא דין מורא מקדש, אבל כיון שהמורא הוא ממי שהזהיר על המקדש ה"ז בין בזמן שביהמ"ק קיים בין בזמן שאין ביהמ"ק קיים.

2 בגמ' לפנינו "אדם ממקדש", אבל בתוס' נעתק כבפנים. וכ"ה בעין יעקב. ובכ"מ.

3 וראה גם פי' עיון יעקב לע"י: קשה מהיכי ס"ד כבר הזהירה תורתנו אנכי ולא יהי' לך.

4 לכאוי' י"ל (ראה תועפת ראם ייראים השלם שם אות ב), שתלוי אם הלימוד הוא מפרשתנו או מפ' בהר: בפ' בהר נאמר לפנ"ז (כו, א) לא תעשו לכם אילים גו' ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עלי', ודרשו רז"ל (מגילה כד, ב) עלי' אי אתה משתחוה בארצכם אבל אתם משתחוים על האבנים של ביהמ"ק (וראה גם פרש"י עה"פ), ולכן צריך לשלול "לא ממקדש אתה ירא להשתחוות לו אלא ממי שהזהיר כו"; אבל באם לומדים מפרשתנו אין כ"כ מקום לקס"ד זו.

5 פירוש הרי"ף לע"י (בפי' הגמרא). ועד"ז במהר"ם שיק (לתרי"ג מצות) מצוה רנה.

מורא לא יכנס להר הבית במקלו ובתרמילו
 במנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא
 יעשנו קפנדריא וברקיקה מקל וחומר¹⁰), ואילו
 בש"ס הובא פירוט הדינים "אי זו היא מורא
 מקדש לא יכנס כו" בהמשך לדרשה הא' "לא
 ממקדש אתה מתיירא אלא ממני שהזהיר על
 המקדש", ואחרי פירוט הדינים ("ואי זו היא
 מורא מקדש לא יכנס אדם בהר הבית במקלו
 במנעלו בפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו כו'
 ורקיקה מק"ו") ממשיך "ואין לי אלא בזמן
 שביהמ"ק קיים בזמן שאין ביהמ"ק קיים מנין
 ת"ל את שבתותי כו".

וגם הרמב"ם בחיבוריו הביא דרשות אלו בב'
 אופנים:

בסהמ"צ כתב "וגדר זאת היראה כמו שזכרו
 בספרא אי זהו מורא וכו'", ובסוף דבריו הביא
 את שתי הדרשות ביחד, "ולשון ספרי [ספרא¹⁰]
 אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין
 ביהמ"ק קיים מנין ת"ל כו' אף מורא מקדש
 לעולם ושם נאמר ג"כ לא מן המקדש אתה ירא
 אלא ממני ששכן שכינתו במקום הזה".

אבל בספר היד הביא פירוט הדינים ("ואי זו
 היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית כו") מיד
 לאחר הלכה א' ("ולא מן המקדש אתה ירא
 אלא ממני שציוה על יראתו"), ורק אחרי כמה
 הלכות (הלכה ז) כתב "אע"פ שהמקדש היום חרב
 בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהי' נוהג בו
 בבניינו", ושם הביא הדרש "מה שמירת שבת
 לעולם אף מורא מקדש לעולם".

ויל"ע טובא בזה, מה ששינה הרמב"ם

אבל הרמב"ם שינה וכ' "אלא ממני שציוה על
 יראתו". וצ"ב, מהי כוונת הרמב"ם בשינוי זה,
 שהיראה היא ממני שציוה על יראתו.

ועוד זאת: בס' היד שינה הרמב"ם גם
 מהלשון שנקט בספר המצוות (מ"ע כא), שכתב
 "לא מן המקדש אתה ירא אלא ממני ששכן
 שכינתו במקום הזה"⁹, ולכאורה לפי הלשון
 שבסהמ"צ מבואר גם טעם היראה, מצד
 השראת השכינה שבמקדש, ואמאי שינה בס'
 היד.

[וללשון זו שבסהמ"צ מחוור יותר גם הא
 דיש חיוב מורא מקדש גם לאחר חורבנו,
 כיון שהשראת השכינה שבמקדש אינה
 בטילה, כמ"ש הרמב"ם בפרק הקודם (פ"ו
 הט"ז) שקדושת המקדש קיימת "לפי שקדושת
 המקדש כו' מפני השכינה ושכינה אינה
 בטילה"].

ג.

ידייק לחלק בין דרשת התו"כ והש"ס גבי
 יראת מקדש, ויקשה מה שהרמב"ם שינה
 בזה בחיבוריו, וגם סידר דבריו בדרך תימה
 ויובן זה בהקדם השינויים בדרשות רז"ל
 הנ"ל על פסוק זה ("לא מן המקדש אתה ירא
 אלא כו"), "את שבתותי תשמורו ומקדשי
 תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש
 לעולם" בין התורה כהנים והש"ס:

בתו"כ הובאו ב' הדרשות בסמיכות זל"ז,
 ולאח"ז ממשיך ומפרט דיני מורא מקדש ("איזו

במס' ס"ת פ"ג ה"י (ממני שציוה עליו"). ובבה"ג הל' שבת
 "ממני שהזהיר עליו". ועוד. ואכ"מ.

9) כ"ה בסהמ"צ לפנינו. ובהוצאת העליר וקאפח
 "אלא ממני שפקד על המקדש", כבתו"כ לפנינו.

ולפי זה י"ל, דלהברייתא שבש"ס, דנקט "לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש (ובהמשך לזה) ואי זו היא מורא מקדש לא יכנס כו" – עשיית פעולות אלו עצמה הוי קיום מצות יראת מקדש; משא"כ להתו"כ שלא הביא תיכף פרטי הדינים, הגדר דמורא מקדש הוא כפשוטו, שצ"ל רגש ופחד בלבד, ורק שמוזה נסתעפו גם כמה פרטי דינים, שהם המעשים המתחייבים מצד יראה זו שבלב.

וחילוק זה בין הש"ס והתו"כ הדגיש לנו הרמב"ם בחילוקי הלשונות שלו בסהמ"צ וספר היד:

בסהמ"צ כ' הרמב"ם: "היא שצונו לירא מן המקדש הזה מאד עד שנשים בנפשנו משא הפחד והיראה וזה מיראת מקדש", הרי מפורש בדבריו שגדר ומהות מורא מקדש הוא הפחד והיראה שבנפש¹², ומטעם זה מעתיק לשון הספרא דוקא, שהלך בשיטה זו. ועפ"ז מבואר ג"כ סיום דברי הרמב"ם שם, שמביא (מספרא) "ושם נאמר גם כן לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכינתו במקום הזה", שבוזה מבאר כיצד יתכן לעורר רגש של פחד ויראה בנפש מן המקדש, מצד יראת השכינה ששוכנת בבית זה.

משא"כ בספר היד אזיל הרמב"ם בשיטת הברייתא שבש"ס, שגדר מורא מקדש הוא (לא רגש היראה והפחד שבלב, אלא) מעשים שיש

לשונותיו בחיבוריו. גם צריך ביאור: בהלכות ב' ג' וד' פרט לנו הרמב"ם כמה פרטי דינים הנובעים מחיוב מורא מקדש, ובסיום הלכה ד' כותב "כל זה ליראה מן המקדש". ובהלכה שלאח"ז (הלכה ה') כ' "לא יקל אדם את ראשו כנגד שער מזרחי של עזרה שהוא שער ניקנור מפני שהוא מכון כנגד בית קדש הקדשים וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת במקום שמותר לו להכנס לשם, ויראה עצמו שהוא עומד לפני ה' כמו שנאמר (מ"א ט, ג) והיו עיני ולבי שם כל הימים ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר (תהלים נה, טו) בבית אלקים נהלך ברגש". ולכאורה הוא תימה, המשך וסדר דבריו: אמאי מסיים הלכה ד' "כל זה ליראה מן המקדש", והרי לכאורה גם הדינים שבהלכה ה' הם מצד החיוב דמורא מקדש.

ד.

יחקור בגדר חיוב מורא, אי הוא דבר המסור ללב או שמחוייב רק במעשה, ויסיק דזהו שחידש הרמב"ם בחיבור היד שגדר החיוב הוא רק במעשים שיש בהם מורא והנראה לומר בכל זה:

בגדרו של דין מורא מקדש, יש מקום לחקור אי החיוב הוא על יראה כפשוטה, רגש של יראה ופחד בלב, או שהחיוב הוא במה שיעשה האדם פעולות מסוימות המבטאות ענין של יראה (או שימנע עצמו ממעשים שהם היפך היראה)¹¹.

32 ואילך). ולהעיר מפרש"י ואתחנן ו, ה "ואהבת, עשה דבריו מאהבה כו", ומשמע, דע"פ פשוטו של מקרא הגדר דמצות "ואהבת" הוא לא רגש האהבה שבלב אלא העש"י מתוך אהבה.

12 וראה גם חינוך מצוה רנד "לירא מן המקדש כלומר שנעמידהו בנפשתינו מקום הפחד והיראה כדי שיתרככו ללבינו בבואינו שם להתפלל או להקריב קרבנות".

11 להעיר מהשקו"ט בהציווי על אהבה (אהבת ה', אהבת ישראל), דאיך שייך ציווי על מדה שבלב, ומבואר בזה שהציווי הוא על ההתבוננות שאז יבוא ממילא לאהבה (ראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ג. ל' הרמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב. ספר הערכים – חב"ד ערך אהבת ה' בחתלתו. וש"ג. לקו"ש ח"ז ע' 216 ואילך. חל"ד ע'

ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר בבית אלקים נהלך ברגש", דבהלכה זו לא קאי רק במעשה של יראה, אלא גם ברגש היראה שבלב ונפש¹⁴, והוא דין בפ"ע, וע"ז הביא הרמב"ם פסוקים אחרים ("והיו עיני ולבי שם כל הימים; בבית אלקים נהלך ברגש"), ויסוד הלכה זו הוא שבהליכתו בעזרה צריך ש"יראה עצמו שהוא עומד לפני ה'", שבדרך ממילא בא לידי רגש של יראה ופחד בלב (ולא רק יראה במעשה).

וזהו גם החילוק בין ההלכות הראשונות להלכה זו, דהלכות הראשונות הן גם בנוגע להר הבית, דמשם מתחיל החיוב¹⁵ לעשות ולהשמר במעשים של מורא מקדש; משא"כ חיוב רגש היראה והפחד שבלב לא חל עד שנכנסים לעזרה שאז הוא "עומד לפני ה'".

14 ותחלת ההלכה "לא יקל אדם ראשו כנגד שער מזרחי של עזרה שהוא שער ניקנור מפני שהוא מכוון כנגד בית קדש הקדשים", י"ל שג"ז הוא מצד רגש היראה (המסתעף מזה שהוא כנגד בית קה"ק) הפועל שלא יקל ראשו כו'. וצ"ע.

15 במאירי יבמות שם, ד"לא יכנס כו' פירוש מורא מקדש מפתח העזרה ולפנים הוא מה"ת. . בהר הבית מד"ס שלא יכנס כו'. ועד"ז כתב שם בחלק הפסקים, וממשיך "הא מן התורה הר הבית מותר בכך שהרי מחנה לוי הוא ואין קרוי מקדש אלא כו'". אבל מדברי הרמב"ם כאן מובן שגם הר הבית הוא מה"ת, וכמובן מפשטות לשונו שמתחיל איזו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו כו', וכמפורש בקריית ספר כאן (וכמובן גם מבה"ג, סמ"ג וחינוך שם). ויל"ע אם זהו לפי שלענין מורא מקדש גם הר הבית הוא בכלל מקדש (ולא כמו שמשמע בדבריו בפ"א ה"ה), או לפי שזה ההר שעליו עומד המקדש חל עליו דין מורא מצד המקדש שעליו ולא מצד שגם עליו חל דין מקדשי תיראו (ראה שו"ת אבני נזר יו"ד סתנ"א אות כ. גלינוי הש"ס להר"י ענגל יבמות שם בסופו). ולהעיר מספרי דבי רב (לספרי תצא כג, טו דלמד מורא מקדש דלא יכנס כו' מ'והי' מחניך קדוש" (כהובא בקרי"ס כאן)), דהאיסור גם בהר הבית, כי "מחניך" משמע שתי מחנות מחנה שכינה ומחנה לוי' שהוא הר הבית.

בהם לבטאות "מורא מקדש", וזהו שמקדים בתחילת הפרק "ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שציוה על יראתו" (ומשנה מלשון הש"ס "שהזהיר על המקדש"), שאין כוונתו לשלול היראה מן המקדש עצמו (שלא ישתחוה אליו לשם אלקות ח"ו), אלא להדגיש דהיראה כאן ענינה (לא רגש היראה "מן המקדש אתה ירא", אלא) קיום ציווי היראה (ציוה על יראתו) במעשה, וזהו שממשיך תיכף לאח"ז (כמו הברייתא שבש"ס) "ואי זו היא יראתו לא יכנס כו"¹³.

ועפ"ז דברי הרמב"ם בהמשך ההלכות עולים כמין חומר: בה"גוה"ד מפרט הרמב"ם את הדינים שהם חלק ממצות מורא מקדש: "וכל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל כו'", ואח"כ מתאר אופן היציאה לאחרי העבודה: "כל שהשלים עבודה ונסתלק לו אינו יוצא ואחוריו להיכל אלא מהלך אחורנית מעט מעט ומהלך בנחת על צדו עד שיצא מן העזרה, וכן אנשי משמר כו' יוצאין מן המקדש כמי שפוסע אחר תפלה לאחוריו" – ובזה מסיים "וכל זה הוא ליראה מן המקדש", כלומר, אע"פ שהם רק ענינים של פעולות ולא עצם רגש היראה והפחד שבלב, מ"מ נכלל כ"ז במצות מורא מקדש, כיון שהם "ליראה מן המקדש", בשביל קיום מצות יראה, שהיא במעשה.

ואח"כ בהלכה ה' מתחיל בדין וגדר חדש במצות מורא מקדש – "וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת כו' ויראה עצמו שהוא עומד לפני ה' כו'".

13 להעיר שגם בנוגע למצות "ואהבת לרעך כמוך" (פרשתנו יט, יח) מובן מדברי הרמב"ם (הל' דעות פ"ו ה"ג) שהמצוה היא לא הרגש בלבד, אלא גם החיוב לעשות פעולות של אהבה. וראה גם רמב"ם הל' אבל רפ"ד. ואכ"מ.

מצוה דהוי זהיר בה טפי

לכל אחד מישראל יש ענין מיוחד שבו צ"ל זהיר טפי

...מבואר בתורתנו, וביחוד בתורת החסידות, אשר לכל אחד מישראל ישנה מצוה וענין מיוחד, שבו צריך להיות זהיר טפי, וכדיוק הש"ס יעוין באגרת הקדש לרבנו הזקן סי' ז', אשר מצוה זו וענין זה משמש שער דרך בו עולים כל עניני התורה ומצות שלו מלמטה למעלה, ודרך בו נמשכים כל הענינים והשפעות מלמעלה למטה הנצרכים לו ולכל בני ביתו שיחיו.

ואין ענין ומצוה זו דוקא מהענינים שיש לקרותם חמורות שבחמורות, וכמוכח מהש"ס שם דטפי הוה זהיר בציצית, אף שזהו לא מחובת גברא כו' וכו' יעויין שם בש"ס, ומבאר רבנו הזקן באגה"ק שבחירת המצוה דכל אחד אינה בבחי' טעם ודעת מושג, אלא למעלה מבחי' הדעת, שכך עלה במחשבה לפניו יתברך, ודוגמתו למטה היא בחינת הגורל ממש.

ומובן מעצמו שלברר הענין השייך לאיש זה, ברובא דרובא - רואים איך שהשגחה עליונה נוהגת אתו וקובעת מקצוע העבודה שלו במצוה וענין פלוני, שזהו הוכחה שענין זה דוקא הוא השער שלו ודרך מלמטה למעלה ומלמעלה למטה כנ"ל.

עיקר השתדלות היצר הרע הוא דוקא בענין שבו עליו להיות זהיר טפי

מובן ג"כ, אשר גם הלעומת זה, ובמלה פרטית יותר היצר הרע, יודע ומרגיש אשר דוקא בענין ומצוה פלונית צריך איש זה להיות זהיר טפי, כי הם המשמשים סיוע לכל עניני תורה ומצות שלו, וכן גם בהצלחתו בחייו אפילו בגשמיות, שגם לזה מנגד היצה"ר, וכמרוז"ל שהוא המקטרג, ובמילא עיקר השתדלותו עם איש זה הוא דוקא בענין זה ובמצוה זו, עד שמוכן לוותר על הידורי איש זה בשאר עניני תומ"צ, ובלבד שיצליח במלחמתו נגד הענין ומצוה זו,

מובן ג"כ שאם איש פלוני הוא ירא שמים, אין היצה"ר יכול לבוא ולהתגלות כמו שהוא, כי אז לא ישמע לו ואפילו לא יכנס בדין ודברים.

אבל אין הוא נרתע והדרך סלולה לפניו, וכפתגם כ"ק אדמו"ר (אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר) אשר היצה"ר מתלבש לפעמים "בלבוש צדיק תמים עניו ובעל מדות טובות" - עיין היום יום לכ"ג סיון ה'תש"ג - וחשף ה' זרוע קדשו, בגילוי תורת החסידות אשר גילתה תכסיסי היצה"ר גם בזה, בכדי שיבין האדם מאין ולאן הדברים, ויזהר מהם עוד יותר מאשר נזהר מרע בגלוי,

וע"ד האמור בפ"י תלמידי ר"י ברכות רפ"ק, אשר חטאת בת דנקא, ואשם תלוי שני סלעים, כי בחטאת יודע ברור שזהו ענין של חטא, ובמילא גם החרטה היא בלבב שלם, ולכן מספיק קרבן בת דנקא. משא"כ באשם תלוי, שאפילו לאחר החרטה והבאת הקרבן, היצה"ר מרגיע אותו באמרו שבודאי אכל שומן ולא חלב, ובמילא הכל בסדר, ולכן צריך להביא הקרבן כמה פעמים ככה.

(אגרות קודש ח"י אגרת ג'יא)

הענין הזה הוא השער בו עולים כל התומ"צ שלו, ודרך בו נמשכים כל ההשפעות מלמעלה לו

...במ"ש אודות ההדרכה: כו', הרי דא עקא עם כמה מבני ישראל, ואפילו מאנ"ש, אשר רובם ככולם רוצים שידריכו אותם, אבל ברובא דרובא [רוצים] שידריכו אותם דוקא באופן שבוחרים הם בו, ובהענינים שבוחרים בהם. וחוששני שגם בנוגע אליו כן הוא הדבר.

וכוונתי מובנת, בהקדם המרומז באגה"ק ומו[ס]בר בכ"מ בדא"ח, שלכל אחד מבני ישנה מצוה וענין המשמש שער דרך בו עולים כל התומ"צ שלו, ודרך בו נמשך כל המשכות והשפעות מלמעלה לו.

והשער, אפשר שיהי' לאו דוקא מצוה מיסודי הדת וכו', ואפי' לא מהחמורות - שבחלוקת המצוות לחמורות וקלות - וכמובן מדוגמת מרז"ל אבוך במה הוי זהיר טפי, בציצית. ובשער המצוה הזו יש לאדם להזהר ולהדר טפי.

ובהנוגע אליו ולחבריו.. הרי בזמנים אלו השער שלהם הוא פעולתם והתעסקותם ב.. ובמילא כשיהדרו בזה ביותר וביותר - ימשיכו הצלחה בעניניהם הרוחניים, ובמילא גם בעניניהם הגשמיים.. ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ומזה מובן ג"כ, המענה על שאלתו, אם יפרוש מעסקנות הצבורית - שע"פ הנ"ל הוא מופרך.

(אגרות קודש ח"י אגרת ב'תקצ)

לקראת שבת

כג

כיון שאינו עשיר בגשמיות נראה שלא זהו השער שלו, משא"כ בהשפעתו על הזולת יש לו כשרון

...מאשר הנני קבלת הפתקא שלו עם המחאה המצורפת, שנמסרה לקופת חשאינ, אחת המעלות הכי נעלות בענין הצדקה, ובמילא ימשיך לו ולבני ביתו שיחיו תוספת ברכה והצלחה, מרום המעלות עד למטה מעשרה טפחים בגשמיות, וכמבואר באגה"ק.

ועלי להוסיף עפ"י המבואר בהנ"ל, שאף שכל אחד מחוייב בכל המצות - הנה יש לו מצוה אחת שצריך להיות זהיר בה טפי, וע"פ רוב הנה רואים בהנהגת ההשגחה פרטית באיזה מקצוע הוא, וכיון אשר, לע"ע, איננו עשיר ברכוש גשמי, הרי, אע"פ שע"פ המבואר באגה"ק, בדורנו מצוה להרבות בצדקה, אבל נראה שלא זהו השער שלו ומצוה שיהי' זהיר בה טפי, משא"כ בכח השפעתו על הזולת ובמרץ המתאים - יש לו כשרון בגלוי ובהווה.

לכן פלא שמתקבל פתקא ממנו בהנוגע לענין צדקה, ואין מזכיר דבר ע"ד השפעתו על הזולת, על הסביבה, ועל ב"ב בהנ"ל, וגם אינו מזכיר מאומה בהנוגע לשיעוריו בתורת הנגלה ובתורת החסידות, ובודאי ימלא עדכ"ז בהזדמנות הכי קרובה.

(אגרות קודש ח"י אגרת ג'קפח)

כשיעשה את שלו בענין דצ"ל זהיר טפי בלי חשבונות, תומשך לו הצלחה אף שאין לה מקום ע"פ חשבון

...ומ"ש אודות התנאים הקשים כו' וכו', הנה ישווה במוחו תנאי ארץ קדושה זו, לכמו שהיו לכמה מאות מאחינו ברוסיא, שהעמידו דור של לומדי תורה ומקיימי מצות, אף שהי' קשור זה בסכנת מות ממש על כל צעד ושעל, ומה ערך להקישוים עתה לגבי ההם, והאריכות בדבר הפשוט אין בה צורך.

וזהו ג"כ מענה לשאלתו שלו, בענין הפרטי של הדירה, שאינו רואה מוצא איך ישתפר המצב, כי כבר אמור שלכל אחד ואחד ישנה מצוה שבה צריך להיות זהיר טפי, כי היא השער לכל ענינים תורה ומצות בדרך מל[מ]טה למעלה, והשער להמשכת כל המצטרך לו ולב"ב בדרך מלמעלה למטה,

שבנודן דידי' הוא ענין עבודתו בחינוך על טהרת הקדש ב... וכשהוא יעשה את שלו בעבודתו הנ"ל מבלי חשבונות, תומשך לו הצלחה בעניניו בכלל, וגם בענין הנ"ל, אף שאין רואה לזה מקום ע"פ חשבון, כי מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, ויזכהו הש"ת ויצליח שיתחיל בתנועה זו תיכף, ויהי' זה מבלי מניעות והעלמות.

(אגרות קודש ח"י אגרת ג'רח)

כיון שהשער שלו הוא בחינוך, ולזה צ"ל בריא, הרי עליו לשמור על בריאותו,
 שיוכל לעשות מלאכתו, ועי"ז תתרבה הברכה וההצלחה

...נתקבלו מכתביו פ"נ, אשר יקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
 נבג"מ זי"ע.

ובטח ראה קטעים ממכתבי לכמה מאנ"ש, בהמדובר בכ"מ בדא"ח אודות העינים והמצוה שצ"ל
 זהיר בהם טפי, כי זהו השער של פב"פ בהעלאה מלמטה למעלה ומלמעלה למטה.

וכיון שהשער שלו הוא עבודה בשדה החינוך על טהרת הקדש, כנראה מהנהגת ההשגחה פרטית
 עמו עד עתה, ולזה צ"ל בריא לא רק בנשמה אלא גם בגוף, וכמבואר הפסק בזה בהנחה ברורה
 ופשוטה בהלכות תלמוד תורה, ועיין ג"כ לרבנו הזקן בהלכות אלו, הרי עליו לשמור על בריאותו
 בגשמיות כפשוטו בלי ערמומיות, ובמילא יהי' לו כח לעשות מלאכתו כדבעי, ובמילא תתרבה
 הברכה וההצלחה בהנוגע לו ולכל ב"ב - שיחיו - ויבשר טוב בכל הנ"ל.

(אגרות קודש ח"י אגרת ג'רעג)

התבודדות והתגלות

- חלק ראשון -

הדרך האמורה היא נעלית מאד. היכולת להתנזר מהעולם ולעשות הכל כדי להינתק מענייני עולם היא בודאי מדריגה גדולה. ואלה שהולכים בדרך זו הם בעלי מדריגה. ועל ידי עבודה זו נעשים בעלי צורה, כלומר בעלי נפש במדריגה גבוהה ביותר.

בחרו בהתבודדות, כדי שהעולם לא יבלבל אותם

רבנו הזקן מבאר את המאמר "האבות הן הן המרכבה" – "שאבריהם היו קדושים ומובדלים מענייני העולם". מרכבה בטלה לרוכב עליה, ובהיות האבות מובדלים מענייני עולם, היה גופם בטל לנשמה, כלומר לנפש האלקית.

קדושים ומובדלים מענייני עולם, משמע – להתנזר מן העולם, לא לרצות בעולם ולעשות דברים המרחיקים את האדם מן העולם. כפי שהיתה דרך העבודה של השבטים, שבחרו בהתבודדות, כדי שהעולם לא יבלבל אותם.

הדרך האמורה היא נעלית מאד. היכולת להתנזר מהעולם ולעשות הכל כדי להינתק מענייני עולם היא בודאי מדריגה גדולה. ואלה שהולכים בדרך זו הם בעלי מדריגה. ועל ידי עבודה זו נעשים בעלי צורה, כלומר בעלי נפש במדריגה גבוהה ביותר.

אחד מ"בתי היד" של השכל - התבודדות

לכל דבר בסיס משלו, "בתי יד" משלו, שבאמצעותם מגיעים אליו. למשל: לכלי יש בית יד שעל ידו מחזיקים בכלי. כך יש גם לשכל בתי יד שעל ידם יכולים "לתפוס" את השכל. אחד מבתי היד של השכל הוא התבודדות.

מה שאנו אומרים שהתבודדות מהווה אחד מבתי היד של השכל, הוא במדוייק. שכן ההבודדות היא רק אחד מבתי-יד של השכל, כי ישנם עוד דברים רבים המשמשים כבתי יד לשכל.

בבתי היד של השכל עצמם ישנו גם כן סדר והדרגה של קדימה ואיחור. בית היד של התבודדות אינו מהראשונים במעלה ובמדריגה, בית יד זה הוא רק הראשון בסדר, שכן, הוא בגדר של הכנה והקדמה לשאר בתי היד של השכל, שהם בתי היד העיקריים של השכל.

שלשה בתי יד: התבודדות, עיון והתעכבות

שמעתי מהחסיד ר' ישראל נחמן הכהן ז"ל משרת¹, שכשהיה "יושב" אצל הרה"צ ר' הלל ז"ל, שאל באחת ההתוועדויות אחד מקשישי החסידים, שהיה חשוב מאד בעיני ר' הלל – ור' אברהם יוסף השותק שמו² – את ר' הלל, מדוע הוא נוטל ידיו בנטלה בעלת שלש ידידות? ענה לו הרה"צ ר' הלל: הכוונה בנטילת ידים היא הרי המשכת אור המוחין במדות, מים הם חכמה, ואני שמעתי מהרבי, כ"ק אדמו"ר האמצעי, שתפיסת השכל שבחכמה היא על ידי שלשה בתי יד: התבודדות, עיון, והתעכבות, והשראת החכמה בשכל היא בשלש הגדרות: נקודה, אור וחיות.

וכך הדבר במוחש, שכדי להגיע אל השכל ולתפוס את השכל, הרי בית יד מסויים לכך הוא התבודדות. שכן, גדר השכל הוא שהוא שורה רק במקום שהוא כולו שלו. הכלי האמיתי לשכל הוא ביטול, וביטול אינו רק שהאדם מתנזר מענייני עולם, אלא גם מתנזר מעצמו, מה"אני" העצמי, כלומר הוא מגיע למדריגה כזו שהשכל נעשה ה"אני" שלו.

העצה שלא יבלבלו הכוחות והחושים שאינם שייכים להשגה - התבודדות

זוהי דרך העבודה: גם כדי להגיע לתפיסה ולהשגת שכל אנושי בלבד. כלומר – אפשר להגיע לתפיסת והשגת שכל אנושי רק כשהאדם מתמסר לשכל, שכן השכל דורש שהאדם יהיה כולו שלו,

(1) ר' ישראל נחמן מאריאשין הי' ליד דובראוונא ולמד שם בשיבה, וכשנסס ליחידות לכ"ק אדמו"ר בעל צמח-צדק שלחזהו אל הרה"צ ר' הלל ז"ל ואח"כ הי' ממקושרי כ"ק אדמו"ר מוהר"ש [החסיד ר' ישראל נחמן גם זכה להיות משב"ק אצל כמה מאדמו"רי ליובאוויטש].

(2) אחד מזקני החסידים שהי' כמה שנים אצל רבינו הגדול בעל התניא ואח"כ אצל בנו רבינו האמצעי, ואח"כ אצל רבינו בעל צמח צדק. הני' משכיל גדול בדא"ח, ועבודתו בתפילה היתה בדרך נפלא, והרה"צ ר' הלל אמר, פתגם של ר' אברהם יוסף יש ללמוד לחדשים הרבה.

דהיינו, שכל הכוחות והחושים יהיו ברשותו.

ושני ענינים במסירת ונתינת הכוחות והחושים לשכל: שכל אחד מהכוחות המועילים להשגת ותפיסת השכל יבצע את פעולתו, ושהכוחות והחושים שאינם שייכים לפעולה בהשגת ותפיסת השכל, יהיו בתכלית ההעלם, כאילו אינם, כדי שלא יבלבלו. העצה לכך היא התבודדות המקילה גם על העלם הכוחות הצריכים להיות בהעלם וגם על גילוי הכוחות והחושים המועילים להתפתחות בתפיסת השכל.

(תרגום מלקוטי-דיבורים ח"א עמ' 270 ואילך)

